

การฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

REHABILITATION FOR DONG LAKORN OLD TOWN CULTURAL HERITAGE TO HISTORICAL TOURISM DEVELOPMENT

พัชรี กล่อมเมือง*, ณัฐฐา เกิดทรัพย์ และวณิศา ศิริวรสกุล

Patcharee Klommuang*, Natta Kertsup, and Wanida Siriworasakul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat university

*Corresponding Author E-mail: nongam_patcharee@hotmail.com

Received June 13, 2025; Revised December 6, 2025; Accepted December 9, 2025

บทคัดย่อ

การฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองโบราณดงละคร 2) แนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ด้วยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงคุณภาพได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ หน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดนครนายก และผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลดงละคร จำนวน 20 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการตีความเชิงอุปนัยและการวิเคราะห์เชิงตรรกะแล้วใช้การพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาพรวมการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านสภาพของโบราณสถาน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคม ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และด้านความร่วมมือของชุมชน

2) ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองโบราณดงละคร คือ ประวัติศาสตร์และความเป็นมาทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณ และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองโบราณ

3) แนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคในพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร แนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณดงละคร การสืบทอดและการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน และกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เกิดขึ้นในชุมชน

คำสำคัญ: การฟื้นฟู, มรดกทางวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

Abstract

This research aimed to explore the restoration of the cultural heritage of the ancient city of Dong Lakhon to support the development of historical tourism. The objectives were twofold: (1) to examine the history, background, cultural resources, and key tourism assets of the ancient city of Dong Lakhon; and (2) to identify strategies for restoring the cultural heritage to promote historical tourism in

Mueang Nakhon Nayok District, Nakhon Nayok Province. The research utilized a mixed-methods approach. Quantitative data were collected from 400 participants via questionnaires and analyzed using descriptive statistical methods. In parallel, qualitative data were gathered through interviews with key informants, including representatives from the Tourism Authority of Thailand in Nakhon Nayok and 20 community leaders from Dong Lakhon Subdistrict. The qualitative data were interpreted using inductive reasoning, logical analysis, and descriptive narrative techniques. The findings are summarized as follows:

1. The overall condition of the cultural heritage restoration in the ancient city of Dong Lakhon is at a high level. This includes the condition of archaeological sites, the provision of public amenities, transportation infrastructure, the organization of historical tourism activities, and the active participation and collaboration of the local community.

2. The city has important historical and cultural value, encompassing notable archaeological resources and major tourism attractions that reflect its historical legacy.

3. Restoration strategies for promoting historical tourism include identifying challenges and limitations, implementing cultural heritage preservation plans, supporting the transmission and learning of heritage knowledge, ensuring participation from both public and private sectors, and integrating educational activities within the local community.

Keywords: Rehabilitation, Cultural Heritage, Historical Tourism.

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวขึ้นนับเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยได้ เป็นมูลค่าอย่างมากมาหลายปีในแต่ละปี ซึ่งหากพิจารณาจากระบบการจัดการการท่องเที่ยวจะพบว่า การดำเนินการท่องเที่ยวประกอบด้วย มิติการท่องเที่ยวในระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยในระดับชาติจะพิจารณาในเชิงภาพรวมของการท่องเที่ยวของประเทศอันประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม สิ่งแวดล้อม โบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ซึ่งนับว่าเป็นรายได้ด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย การท่องเที่ยวขึ้นมีอยู่หลากหลายรูปแบบ โดยการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้นเป็น รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าซึ่งเป็นการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับทางประวัติศาสตร์ในอดีต เพื่อรับทราบและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงได้ความรู้และมีความเข้าใจต่อความเป็นมาของโบราณสถานและโบราณวัตถุต่าง ๆ ทั้งจากกระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือการถูกจัดให้เป็นกลุ่มสินค้าการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ รวมทั้งนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐที่มุ่งรักษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยจะมีการสนับสนุนการกำหนดจุดขายที่ชัดเจนและเชื่อมโยงให้เกิดการเกี่ยวกันภายใต้แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (กฤษณะ เนียมหอม และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, 2564) กระแสการตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวและสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการแสวงหาความรู้ หาประสบการณ์ เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น (สุธาสินี วิทยาภรณ์ ตูลา ไชยาศิริรินทร์โรจน์ และ รุจิภา สิ้นสมบุรณ์ทอง, 2564) โดยเฉพาะจังหวัดที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ย่อมมีประวัติศาสตร์

ความเป็นมา โบราณสถาน โบราณวัตถุรวมถึงวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และยังคงได้รับการอนุรักษ์สืบสานมายังรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน

จากการศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะที่ผ่านมาทำให้เห็นว่าธุรกิจการท่องเที่ยวได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่พัก แรมตามแหล่งท่องเที่ยว และยังมีบริการในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลายมากขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ แต่ในพื้นที่ของการท่องเที่ยวของเมืองโบราณดงละครนั้นยังไม่เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากนัก งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของเมืองโบราณดงละคร เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางเข้ามาในพื้นที่จังหวัดนครนายก (พัชรี กล่อมเมือง และคณะ, 2566)

เมืองโบราณดงละครเป็นชุมชนโบราณที่ยังคงเหลือร่องรอยหลักฐานให้ศึกษา แต่ยังคงขาดการอนุรักษ์ของคนในชุมชน จึงทำให้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนค่อย ๆ หายไป คนในวัยหนุ่มสาวก็หันไปใช้ชีวิตในตัวเมืองมากขึ้น จึงทำให้ชุมชนค่อย ๆ เลือนหายไปกับกาลเวลา ตำนานเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนก็ค่อย ๆ หายไปกับความทรุดโทรมของพื้นที่ อีกทั้งเมืองโบราณดงละครยังมีเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจอีกมากมาย งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครและหาวิธีการอนุรักษ์สืบทอด สืบสานและฟื้นฟูให้คนรุ่นหลังได้รับรู้และสืบทอดคงไว้ นอกจากนี้การฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร ยังกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่เหล่านี้ได้พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเอง เช่น การศึกษาความเป็นมาของชุมชน แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม เหล่านี้เป็นต้น ถือได้ว่าชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวและเสริมสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองโบราณดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก
2. เพื่อเสนอแนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในบทความนี้นำเสนอภาพรวมของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของการเดินทาง โดยเริ่มตั้งแต่ยุคอาณาจักรโบราณ เช่น อียิปต์ กรีก โรมัน ซึ่งการเดินทางเกิดจากการค้า การทูต และการก่อสร้าง ต่อมาได้ขยายบทบาทสู่การพักผ่อนและความบันเทิงของประชาชนในยุคสมัยใหม่ โดยมีองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว คือ 1) การเข้าถึง เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ป้ายบอกทาง 2) ที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวหลากหลายระดับ 3) แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจ 4) กิจกรรมที่สร้างประสบการณ์พิเศษ เช่น ดำน้ำ ปีนเขา และ 5) บริการเบ็ดเตล็ด เช่น โรงพยาบาล ร้านอาหาร (พัชรี กล่อมเมือง และคณะ, 2566) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ คือแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์แหล่งโบราณคดี และศาสนา รวมถึงสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นในอดีต เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ สถานที่

หรือแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสถานที่ให้นักท่องเที่ยวได้ไปเรียนรู้ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมหรือประเพณี ที่สืบทอดกันมายาวนานของสถานที่นั้นๆ ได้ (ธนิศวัล กุลศร และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 2559)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ และคุณค่าทางประวัติศาสตร์โบราณคดี และศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่ หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยาน ประวัติศาสตร์ ชุมชน โบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑสถาน วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังสถานที่ที่มีโบราณสถานโบราณวัตถุซึ่งมีความงดงาม สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิถีชีวิต ชาติพันธุ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบัน ผ่านทางสถานที่ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ งานศิลปหัตถกรรมพื้นเมือง เครื่องประดับที่ทำมาจากวัสดุที่เหลือใช้ เศษหิน แร่ แก้ว กระเบื้อง หรือแม้แต่เศษซากพืชซากสัตว์ โดยมนุษย์นำมาขัดถูหรือฝนให้เป็นรูปแบบต่าง ๆ ตามความรู้สึกนึกคิด หรือจินตนาการเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันบ้าง ก็นำมาทำเป็นเครื่องประดับเพื่อความสวยงาม และความเชื่อของมนุษย์ในสมัยนั้น รวมถึงความเป็นมิตรความซื่อสัตย์ของคนในท้องถิ่นสามารถสร้างบรรยากาศและความประทับใจที่ดีแก่นักท่องเที่ยวและประเพณี ที่สำคัญในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้นคือมุ่งเน้นในเรื่องของการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษาหาความรู้ (ชนะวิทย์ เพียรดี, 2562)

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) นั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดย 1) การพัฒนาศักยภาพชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยมีกิจกรรมคือ การสร้างทีม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยว มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยว 3) การพัฒนาคุณภาพการสื่อสารด้านการท่องเที่ยว 4) ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีเส้นทางปั่นจักรยานตามเส้นทางธรรมชาติที่ปลอดภัย มีศูนย์กลางเรียนรู้ชุมชน และ 5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชน (เศรษฐกิจ พุจฉาการ, กนก พานทอง และปริญญา เรื่องทิพย์, 2566)

นอกจากนี้ความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถนำมาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้เนื่องจาก 1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากตัวนักท่องเที่ยวเองที่มีความต้องการที่จะท่องเที่ยวทำให้มีรายได้หมุนเวียนในประเทศอย่างมากมาย ซึ่งถือเป็นการแก้ปัญหาดุลการค้าระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพมากวิธีหนึ่ง 2) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการจ้างงานและก่อให้เกิดกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจขึ้นมากมาย เช่น การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว การบริการขนส่ง การประกันภัย บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ธุรกิจ โรงแรมที่พัก งานดูแลบำรุงรักษา งานรักษาความปลอดภัย เป็นต้น 3) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะได้รับการปรับปรุงดูแลให้สะอาด และสวยงามอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวกันมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลต่อการสร้างรายได้ของคนในท้องถิ่น 4) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง แก่คนท้องถิ่น เช่น การผลิตผลผลิตทางการเกษตร การขายอาหาร การขายของที่ระลึก การบริการที่พัก การนำเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนท้องถิ่น 5) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้มนุษย์มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเหลือเก็บไว้ใช้ได้อย่างยาวนาน (จิตาวิรี สุขคร, 2562)

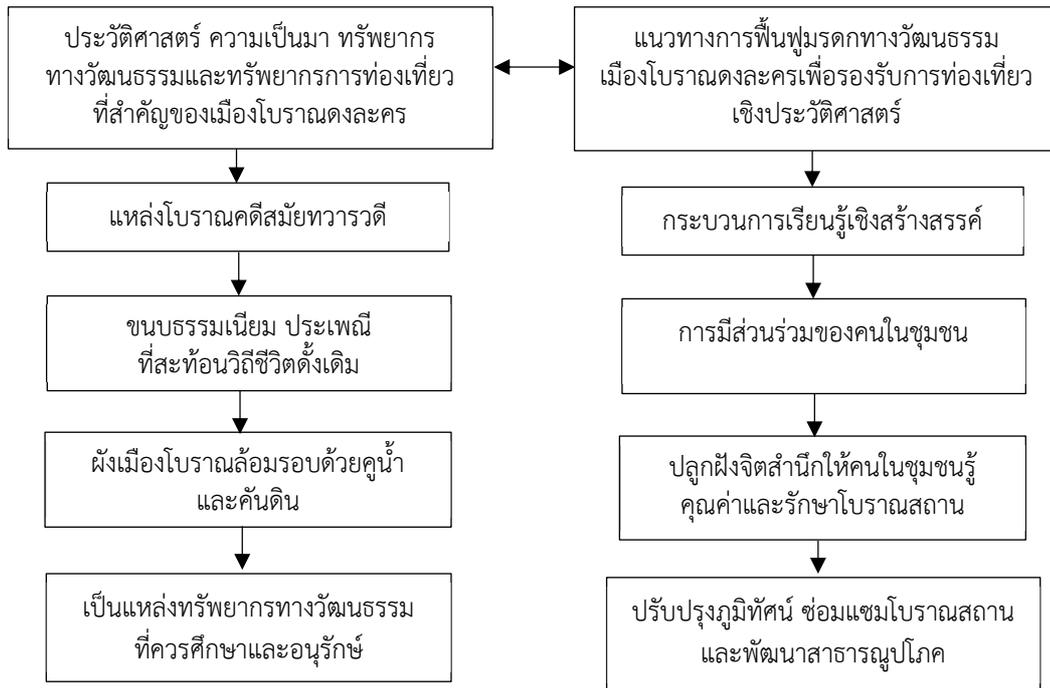
เมืองโบราณดงละคร

เป็นสถานที่ตั้งเมืองโบราณสมัยทวารวดีและขอม อยู่ที่ตำบลดงละคร ห่างจากตัวเมือง 9 กิโลเมตร ไปตามทางหลวงหมายเลข 3076 เลี้ยวขวาเข้าไป 6 กิโลเมตร ผ่านวัดเจติยโทอง แล้วเลี้ยวทางไปวัดดงละคร เดิมเรียกว่า “เมืองลับแล” เป็นสถานที่ตั้งเมืองโบราณสมัยทวารวดีและขอม เนินดินดงละครหรือดงใหญ่มีพื้นที่ 6 ตารางกิโลเมตร ภายในมีเมืองโบราณหรือดงเล็ก ลักษณะเป็นรูปไข่อยู่ก่อนไปทางทิศตะวันตกของเนินดิน มีคันดินเป็นกำแพง 2 ชั้นเรียกว่า “สันคูเมือง” และมีคูน้ำล้อมรอบภายในเมืองน่าจะเป็นที่อยู่อาศัยของชนชั้นปกครอง ส่วนประชาชนตั้งบ้านเรือนเรียงรายอยู่ในบริเวณที่ล้อมรอบเมืองความรุ่งเรืองแบ่งเป็นสองช่วง ช่วงแรกเริ่มพุทธศตวรรษที่ 14-16 เป็นวัฒนธรรมแบบทวารวดี ช่วงที่สองพุทธศตวรรษที่ 17-19 เป็นวัฒนธรรมขอมและวัฒนธรรมก่อนอยุธยา พุทธศตวรรษที่ 19 ชาวบ้านดงละครคงจะอพยพไปตั้งถิ่นฐานตามลำน้ำสายหลักในจังหวัดนครนายก สันนิษฐานว่าน่าจะมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับเมืองศรีมโหสถที่จังหวัดปราจีนบุรี เพราะเมืองทั้งสองอยู่ห่างกันเพียง 55 กิโลเมตร โบราณวัตถุที่ค้นพบ ได้แก่ เศษภาชนะดินเผา ภาชนะเคลือบสีฟ้า ลูกปัดแก้ว ลูกปัดหินเบี้ยดินเผา แผ่นตะกั่ว ตุ่มหูหวนและกำไลสัมฤทธิ์แผ่นทองคำ เศียรพระพุทธรูปกะไหล่ทอง และสลูปลิลาแลง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึงสิ่งก่อสร้างเก่าแก่หรือสถานที่ที่เคยมักเกิดเหตุการณ์สำคัญ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ และกำแพงเมือง การเดินทางไปยังสถานที่เหล่านี้ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิถีชีวิต ชชาติพันธุ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในอดีต นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม หรือประเพณีที่สืบทอดกันมา เช่น การแต่งกาย ภาษา และอาหารการกิน โดยนักท่องเที่ยวสามารถซึมซับประสบการณ์เหล่านี้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นได้โดยตรง อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เน้นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษาหาความรู้ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิถีชีวิต ชชาติพันธุ์ รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ผ่านสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และสิ่งประดิษฐ์จากอดีต

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีที่มาจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) มรดกทางวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว อ้างอิงจากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Richards, 2018; Timothy, 2011) (2) การเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Amstein, 1969; Moscardo, 2014) (3) สิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ มาจากทฤษฎีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Butler, 1999; Choi & Sirakaya, 2006) และ (4) การสืบสานและการอนุรักษ์ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Bourdieu, 1986; Weaver, 2001) ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการแจกแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณดงละครในปี พ.ศ. 2567 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์และจัดทำเวทีกับผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตสภาพกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณดงละครในปี พ.ศ. 2567 กลุ่มตัวอย่างได้จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณดงละครในช่วงเวลาดังกล่าว จำนวน 400 คน โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ระหว่างค่าจริงกับค่าประมาณร้อยละ 5 (ระดับ 0.05) และดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากผู้ที่บังเอิญพบ ณ สถานที่ท่องเที่ยวและยินยอมให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครนายก ตัวแทนองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และตัวแทนภาคเอกชนของตำบลดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก จำนวนรวมทั้งสิ้น 20 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ ความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณดงละคร ได้แก่ หน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครนายก และหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่หรือบทบาทเชื่อมโยงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นผู้แทนของชุมชนหรือภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้นำชุมชน และตัวแทนภาคเอกชนในตำบลดงละคร อำเภอเมืองนครนายก มีความรู้ ประสบการณ์ หรือข้อมูลเชิงลึก เกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ สามารถสะท้อนมุมมอง ความคิดเห็น และ

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างรอบด้าน ได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือองค์กรต้นสังกัด เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามด้วยการนำกรอบแนวคิดการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาสร้างแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การนำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพการตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) ด้วยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์และความถูกต้องของการใช้ภาษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.8572

2. การนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ด้านความเที่ยงตรง โดยผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาแก้ไขภาษา ตรวจสอบข้อความถามในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม เนื้อหาครบถ้วน ถูกต้องเหมาะสม แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข และเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้ง หลังจากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบแล้วไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความน่าเชื่อถือด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้นไปยืนยันคำตอบของผู้วิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอความร่วมมือให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณดงละคร โดยการสุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณดงละครในปี พ.ศ. 2567 โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง เก็บรวบรวมแบบสำรวจได้ทั้งหมด 400 คน และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำไปบันทึกด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัย และนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูล

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสนทนากลุ่มด้วยการจัดทำเวทีชุมชน ได้แก่ หน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครนายก ตัวแทนองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และตัวแทนภาคเอกชนของตำบลดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก เพื่อหาแนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก และระดมสมองแนวทางในพื้นที่ตำบลดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก 13 หมู่บ้าน และมีการสังเกตสภาพกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก 13 หมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ ได้แก่ เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เมืองโบราณดงละคร และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติเชิงพรรณนา

ในแบบสอบถามส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการหาค่าความถี่ (n) และค่าร้อยละ (%) แบบสอบถามส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เมืองโบราณดงละคร ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายที่กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ และแบบสอบถามส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ด้วยการตีความและสรุป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า และข้อมูลที่ได้นั้นมีความครบถ้วนสามารถนำไปต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ของการวิจัยได้ มีความน่าเชื่อถือและรายละเอียดเพียงพอที่สามารถนำมาอธิบายประกอบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ด้วยการตีความสรุปเชิงอุปนัย และการวิเคราะห์เชิงตรรกะแล้วใช้การพรรณนาความ (Descriptive) แล้วนำมาสรุปเพื่อนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองโบราณดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ประวัติศาสตร์และความเป็นมา 2) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณ และ 4) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองโบราณ จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองโบราณดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย แหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดี รวมถึงปัจจัยเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองโบราณดงละคร ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สะท้อนวิถีชีวิตดั้งเดิม เมืองโบราณล้อมรอบด้วยคูน้ำและคันดิน และเป็นแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ควรศึกษาและอนุรักษ์ ซึ่งในส่วนของเชิงปริมาณพบว่าการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของประชาชนในพื้นที่ตำบลดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก และจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณดงละครในปี พ.ศ. 2567 เป็นเพศชาย ร้อยละ 47.0 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.0 มีอายุ 33-38 ปี ร้อยละ 23.0 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 35.5 ส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 25.0 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 41.0 และอาศัยอยู่ในชุมชน 11 ปีขึ้นไป ร้อยละ 35.0 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ 1) สภาพของโบราณสถาน ($\bar{X} = 4.54$) 2) สิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.53$) 3) การคมนาคม ($\bar{X} = 4.53$) 4) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ($\bar{X} = 4.52$) และ 5) ความร่วมมือของชุมชน ($\bar{X} = 4.52$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ปัญหาและอุปสรรคในพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร 2) แนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร 3) อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณดงละคร 4) การสืบทอดและการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร 5) การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน และ 6) กิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ กระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ รวมถึงปัจจัยเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของ

คนในชุมชน ปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้คุณค่าและรักษาโบราณสถาน และปรับปรุงภูมิทัศน์
ซ่อมแซมโบราณสถานและพัฒนาสาธารณูปโภค

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า 1) ประวัติศาสตร์และความเป็นมา 2) ทรัพยากรทาง
วัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณ และ 4) ทรัพยากร
การท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองโบราณ สอดคล้องกับ ทองคำ ดวงจันทร์เพ็ชร และพระเดชขจร ขนดีโร
(ภูทิพย์) (2564) ได้กล่าวถึง องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ คือ ประวัติหลวงพ่อบุญชู หลวงพ่อบุญชู
หลวงพ่อบุญชู ซึ่งทั้ง 3 องค์ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำโขงมาอย่างยาวนาน ประเพณีสงกรานต์
หลวงพ่อบุญชู หลวงพ่อบุญชู หลวงพ่อบุญชู และประเพณีบั้งไฟเสียง เป็นงานบุญเดือน 6 หรือ
บุญบั้งไฟประชาชนลุ่มน้ำโขง ซึ่งรูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และมีความร่วม
ของชุมชนลุ่มน้ำโขง ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงผ่านการขับเคลื่อนผลักดันโดยองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงโดยภาครัฐ การมีส่วนร่วมของชุมชน
ลุ่มน้ำโขงโดยวัดและชาวบ้าน ทองคำ ดวงจันทร์เพ็ชร (2567) ได้อธิบายให้การสนับสนุนว่า การฟื้นฟู
โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อ
การดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม ดังนั้นรูปแบบ
การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยวัดและชาวบ้าน เป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษา มรดก
ทางวัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงอยู่ชุมชนลุ่มน้ำโขง โดยมุ่งให้ความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมประเพณี
ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาบนพื้นฐานความเชื่อความศรัทธาในศาสนาและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลาย
และแตกต่างกัน แต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างผสมผสานกลมกลืนเป็นหลักการพื้นฐานในการบริหาร
จัดการโดยมีการศึกษาอดีตและปัจจุบันในทุกมิติ ซึ่งเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมโดยให้ความสำคัญ
เป็นอันดับแรกกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ซึ่งแหล่งและมรดกวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องตั้งอยู่
โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนทั้งนี้ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาร่วมกันเสมอ พิจารณาในแนวทางของ
การจัดการมรดกวัฒนธรรมประเพณีที่จับต้องได้แต่ทั้งนี้ก็ให้คำนึงถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมประเพณี
ที่จับต้องไม่ได้ที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานมรดกวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ
โดยดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายของอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมเผยแพร่และ
แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของมรดกวัฒนธรรมอย่างทั่วถึง

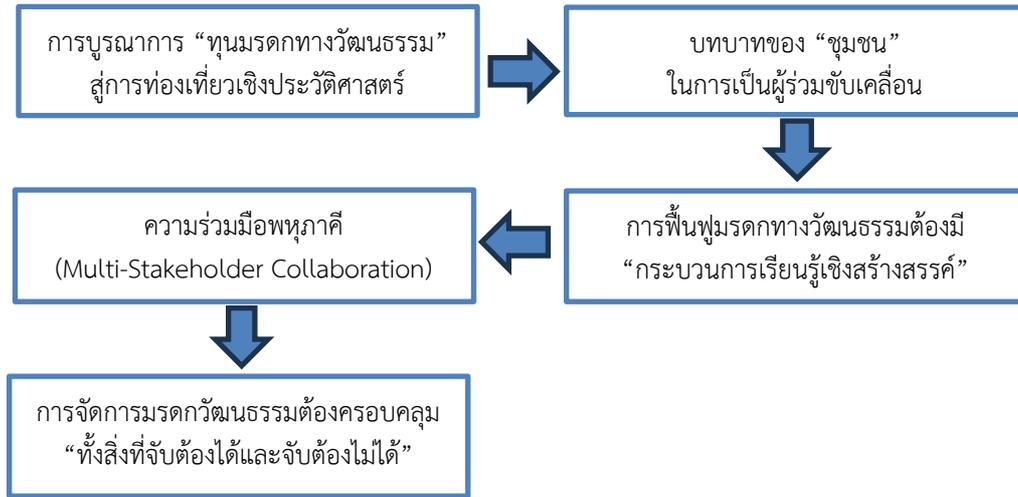
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร
เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน
คือ 1) ปัญหาและอุปสรรคในพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร 2) แนวทางการฟื้นฟูมรดกทาง
วัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร 3) อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณดงละคร 4) การสืบทอดและ
การเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร 5) การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน และ 6) กิจกรรม
การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชุมชน สอดคล้องกับ พาฝัน นิลสวัสดิ์ ดุอาแมลน์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง
การพัฒนาศักยภาพมรดกทางประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าสงขลา เพื่อเพิ่มมูลค่าในรูปแบบของการท่องเที่ยว
เมืองเก่า พบว่า เมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีทุนมรดกทางประวัติศาสตร์ซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบของ
สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และศิลปวัตถุ สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์
หรือการท่องเที่ยวเมืองเก่าได้เป็นอย่างดี การนามรดกทางประวัติศาสตร์เหล่านี้มาเพิ่มมูลค่า
ด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการจัดการด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยวให้พร้อมทั้งด้านการอนุรักษ์
บูรณะและพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์รวมถึงบริเวณโดยรอบ การจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และ

การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว การสร้างความพร้อมเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะจากประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เมืองเก่าทั้งในเรื่องการร่วมอนุรักษ์บูรณะดูแลแหล่งดึงดูดใจทางประวัติศาสตร์ การร่วมดูแลรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบต่าง ๆ ภายในพื้นที่เมืองเก่า และการเคารพในกฎระเบียบที่สร้างขึ้นมาบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เมืองเก่า ยังสอดคล้องกับ สุชาสินี วิทยาภรณ์ ตุลา ไชยาศิริรินทร์โรจน์ และรุจิภา สินสมบุรณ์ทอง (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ย่านเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบว่า 1) นโยบายการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐยังคงพัฒนาได้ไม่ครบถ้วนโดย ภาครัฐควรทำความร่วมมือกับคนในชุมชนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย 2) ชาวบ้านในชุมชนย่าน เมืองเก่า ยังขาดความรู้และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวภาครัฐควรจัดหาคู่มือความรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวมาอบรมให้ความรู้กับชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ 3) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ กับหน่วยงานท้องถิ่นและคนในชุมชนจะประกอบอาชีพค้าขายของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ 4) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อบรรยากาศต่าง ๆ ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยวด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก ด้านความสะดวกในการเดินทาง ด้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านการบริการการท่องเที่ยว ด้านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของชุมชน และศักยภาพในการจัดการด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งยังสอดคล้องกับ พ้าพิไล ทวีสินโสภา และกิตติศักดิ์ ทวีสินโสภา (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ตำนานเมืองเก่า เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านหงสสตาร์ จังหวัดตรัง พบว่า จากพฤติกรรมของกลุ่มนักท่องเที่ยว พบว่ายังไม่เคยมาหมู่บ้านหงสสตาร์ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.50 ส่วนวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาหมู่บ้านหงสสตาร์ของนักท่องเที่ยวมาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.80 จำนวนสมาชิกที่เดินทางของกลุ่มนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกที่ร่วมเดินทางของกลุ่มนักท่องเที่ยว คือมีความสัมพันธ์เป็นครอบครัว มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47 ส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ใช้ในการเดินทางของกลุ่มนักท่องเที่ยว มากที่สุดคืออัตรา 1,000-1,500 ดอลลาร์ คิดเป็นร้อยละ 62 (2) ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวพบว่า ด้านความปลอดภัย รองลงมา คือด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมต่อด้านการคมนาคม และสุดท้ายคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น (3) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากมาท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านความปลอดภัย ต่อด้านการคมนาคม และสุดท้ายคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค คมนาคม ทั้งนี้สามารถนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านหงสสตาร์ ตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรังได้เพื่อให้ตรงต่อความคาดหวังและสร้างความพึงพอใจให้แก่แก่นักของนักท่องเที่ยว

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการศึกษาเรื่อง การฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลการศึกษาการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณดงละคร ต้องอาศัยการบูรณาการทุนมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และวิถีชีวิตท้องถิ่น 2) การอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมจะเกิดผลยั่งยืนก็ต่อเมื่อชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การอนุรักษ์ การจัดการกิจกรรม ไปจนถึงการถ่ายทอดคุณค่า 3) การฟื้นฟูไม่ได้หยุดเพียงการซ่อมแซมโบราณสถาน แต่ต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่และผู้มาเยือนมีส่วนร่วม 4) ความร่วมมือพหุภาคี (รัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น วัด และชุมชน) เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว 5) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมต้องครอบคลุมทั้งมรดกที่จับต้องได้ (Tangible Heritage) เช่น โบราณสถาน และมรดกที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) เช่น ความเชื่อ ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุป

จากการศึกษาทำให้พบว่า ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละครเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ปัญหาและอุปสรรคในฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร 2) แนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร 3) อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณดงละคร 4) การสืบทอดและการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณดงละคร 5) การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน และ 6) กิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองโบราณดงละคร โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมรอบ

พื้นที่ให้มีความยั่งยืน พร้อมสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในชุมชน

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในพื้นที่

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและดูแลการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดนิทรรศการ การแสดงศิลปวัฒนธรรม หรือการจัดทัวร์ชมโบราณสถาน

1.4 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในรูปแบบสร้างสรรค์ เช่น การสร้างเส้นทาง “เดิน-ปั่น ชมมรดกดงละคร” หรือการจัดกิจกรรมเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจการเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเชิงพัฒนากิจกรรม ควรศึกษาแนวทางการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เป็นฐาน เช่น การจัดทำประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Tour) ของโบราณสถาน หรือกิจกรรมเชิงโต้ตอบที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

2.2 การวิจัยความร่วมมือของชุมชน ควรศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และองค์กรภายนอก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน

2.3 การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ควรมีการวิจัยผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีต่อเศรษฐกิจชุมชน และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์ในชุมชน และการสร้างรายได้ของประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ นิยมหอม และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(1 1), 3 5 0 -3 6 3. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/250384/170042>.
- ชิตาวีร์ สุขคร. (2562). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย. *Journal of Sustainable Tourism Development*, 1(2), 1 -7. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSTD/article/download/254119/172385/915419>.
- ทองคำ ดวงชั้นเพชร และพระเดชขจร ขนติโร (ภูทิพย์). (2564). การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง. *Journal of Modern Learning Development*, 6(2), 44-58. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/download/247422/168280/>
- ทองคำ ดวงชั้นเพชร. (2567). รูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง. *วารสารกวีวันพะเยา*, 1(3), 14-33. <https://so11.tci-thaijo.org/index.php/jkp/article/view/1458>
- ธณิศวัล กุลสร และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2559). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 9(3), 467-482. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/73287/59004>.

- ธนะวิทย์ เพียรดี. (2562). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. *Journal of Sustainable Tourism Development*, 1(2), 8-23. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSTD/article/view/254126/172394>.
- พัชรี กล่อมเมือง, ณิชฎฐา เกิดทรัพย์, วิชรินทร์ อินทพรหม, วณิฎา ศิริวรสกุล และพัลลยมณ สิ้นหนัง. (2566). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 9(1) 65-76. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journalcim/article/view/275284/183704>.
- พาฝัน นิลสวัสดิ์ ดุฮาเมลน์. (2563). การพัฒนาศักยภาพมรดกทางประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าสงขลา เพื่อเพิ่มมูลค่าในรูปแบบของการท่องเที่ยวเมืองเก่า. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 9(2), 52-64. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/download/251647/170932/>
- ฟ้าพิไล ทวีสินโสภา และกิตติศักดิ์ ทวีสินโสภา. (2561). *แนวทางการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ตำนานเมืองเก่า เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านหยงสตาร์ จังหวัดตรัง*. วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง. <https://www.repository.rmutsv.ac.th/handle/123456789/2386>.
- วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, นกุล ชื่นพัก, จิรวัดน์ นนทิการ และนิรมล จันทร์ชาติ. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตำนานห้าภูเขา อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 7(1), 490-501. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/svittj/article/download/209499/171358>.
- เศรษฐพงษ์ ปุจฉากร, กนก พานทอง และปริญญา เรืองทิพย์. (2566). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักปรัชญา : ทฤษฎีฐานราก. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(6), 426-443. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2018/TU_2018_6003010136_9653_10587.pdf
- สุธาสิณี วิทยาภรณ์, ตฤา ไชยาศิริรินทร์โรจน์ และรุจิภา สิ้นสมบุรณ์ทอง. (2564). แนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ย่านเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 7(1), 177-185. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pacific/article/download/249794/170404>.